

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

**ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ МИЛЕНЕ
ШИКАНИЋ „Промене у јапанској култури, етичким моделима и правним
кодификацијама у периоду Меиђи рестаурације (1868 - 1912)“**

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Филолошког факултета на електронској седници 26. јуна 2020. године.

2. Састав Комисије:

Ментор: др Љиљана Марковић, редовни професор, Универзитет у Београд - Филолошки факултет

Ужа научна област: Јапанологија

Датум избора у звање: 2009. године.

др Марина Јовић Ђаловић, ванредни професор, Универзитет у Београд - Филолошки факултет

Ужа научна област: Јапанологија

Датум избора у звање: 25.10.2016. године.

др Сима Аврамовић, редовни професор, Универзитет у Београд - Правни факултет

Ужа научна област: Правна историја

Датум избора у звање: 25.06.1993. године

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Милена, Душан, Шиканић
Датум и место рођења	28. 12. 1979. године, Београд (Звездара)

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Промене у јапанској култури, етичким моделима и правним кодификацијама у периоду Меиђи рестаурације (1868 - 1912)“

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ и

VII. ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Милене Шиканић обухвата 151 компјутерски штампану страницу, а подељена је на 8 целина, које обухватају Увод, Закључак и Списак литературе, и пет поглавља, и то следећим редом: 1. Увод (стр. 1–7); 2. Испитивање могућности за проширење поља примене теорије правних транспланата (8–14); 3. Узроци промена у периоду Меиђи рестаурације (15–23); 4. Промене у јапанској култури у периоду Меиђи рестаурације (24–49); 5. Промене у етичким моделима у периоду Меиђи рестаурације (58–76); 6. Промене у правним кодификацијама у периоду Меиђи рестаурације (77–139); 7. Закључак (140–151); и 8. Списак литературе (152–161). Списак литературе садржи 201 библиографску јединицу и два online извора.

Увод обухвата две мање целине.

1. Предмет рада и његов значај. У уводном делу рада Милене Шиканић прво дефинише предмет и опсег ове докторске дисертације. Указује на убрзану модернизацију на коју је Јапан био принуђен и коју је спровео за непуних пола века, што овај прелазак чини специфичним, јер таква успешна модернизација није забележена ни код једне друге државе. Осим тога, прецизира и области у којима ће се ове промене изучавати у даљем раду. Затим, кандидаткиња указује на значај ове докторске дисертације, који се огледа у томе што у домаћој литератури не постоји рад који се искључиво бави променама насталим Меиђи рестаурацијом на свеобухватан начин, бавећи се њима са више различитих аспеката и стављајући акценат на правну проблематику, односно на промене у постојећем, и на стварање новог правног система. Кандидаткиња као циљ ове докторске дисертације поставља испитивање промена насталих у областима јапанске културе, етичких модела и правних кодификација, са фокусом на сегменте ових промена који до сада нису били довољно истражени. Поред тога, истиче и специфичност приступа ове докторске дисертације који се огледа у ширењу постојеће теорије правних транспланата на преношење знања из западних земаља у Јапан у периоду Меиђи рестаурације, предложеним хибридном моделом теорије правних транспланата. Овакав приступ обухвата и додатно испитивање закључака које Алан Вотсон изводи о преношењу права путем правних транспланата, на примеру Јапана.

2. План излагања и методологија рада. У овој целини кандидаткиња указује на план излагања у овој докторској дисертацији. Њу чини пет поглавља, од чега су прва два уводна – у првом поглављу се предлаже проширивање теорије правних транспланата и поставља се хибридни модел теорије правних транспланата; друго поглавље се бави узроцима промена које су предмет изучавања овог рада; у трећем поглављу проушавају се промене настале у јапанској култури, прецизније, у областима религије, образовања и у лепим уметностима; у четвртом поглављу се испитују промене у етичким моделима; у петом поглављу се испитују промене у правним кодификацијама. У даљем тексту ове целине, кандидаткиња указује на различите методе који ће бити коришћени приликом испитивања у овом раду, напомињући да је рад интердисциплинаран и да ће се користити квалитативна, а не квантитативна методологија.

Поглавље 1, односно друга целина ове докторске дисертације, посвећена је испитивању теорије правних транспланата Алана Вотсона, која објашњава еволуцију једног правног система преношењем правних решења из правног система једне у правни

систем друге државе (погл. 1.1.). Тачније, истражује се могућност проширивања ове теорије на преношење других знања, а не само правних решења, на које је теорија правних транспланата иначе ограничена. У циљу испитивања овакве могућности предлаже се примена хибридног модела теорије правних транспланата, чије би се постојање испитало код преношења знања у области јапанске културе и етичких модела. (погл. 1.2.). Кандидаткиња у овој целини износи предлог хибридног модела теорије правних транспланата чија ће се примена испитивати у наведеним областима, применом упоредноправне методологије, као и испитивањем постојања државног подухвата фокусираног на преузимање знања и његову примену у Јапану. После постављања одговарајућег модела, кандидаткиња такође анализира и то да ли су два кључна именитеља теорије правних транспланата – ауторитет и доступност права, подједнако кључни и као чиниоци хибридног модела теорије правних транспланата код преношења знања из других области.

Поглавље 2 бави се испитивањем узрока неодложне потребе за модернизацијом која је наступила у периоду Меиђи рестаурације. У првој целини овог поглавља указује се на посету комодора Перија Јапану и њене последице које се, пре свега, огледају у потписивању неравноправних уговора (погл. 2.1.). Покушаји ревизије ових уговора, односно испуњавање услова које су западне силе у ту сврху постављале, били су повод за организовање Ивакура мисије, која је обрађена у другој целини овог поглавља, као најилустративнији пример мисије које су организоване од стране јапанских власти (погл. 2.2.). Циљ ових мисија било је приближавање Западу и преузимање најбољих решења у организацији државе и друштва. Кандидаткиња анализира и документа у вези са овом мисијом и указује на нешто другачија решења од оних понуђених у доктрини, имајући у виду многоструке аспекте ове мисије, која је покушавала да испуни бројне циљеве.

Поглавље 3, четврта целина у овој докторској дисертацији бави се променама у јапанској култури у периоду Меиђи рестаурације. Кандидаткиња ово поглавље започиње одређивањем појма јапанске културе (погл. 3.1.), који је од значаја за даље истраживање, будући да култура може бити вишеструко тумачена. С обзиром на то, кандидаткиња анализу наставља прецизирањем обима промена које ће у овом поглављу бити обрађиване и одређује њихов однос према другим областима које ће се истраживати у даљем тексту ове докторске дисертације. У наредним целинама овог поглавља кандидаткиња појединачно обрађује промене до којих је дошло у периоду Меиђи рестаурације у области религије (погл. 3.2.), образовања (погл. 3.3.) и јапанске културе у, претходно дефинисаном, ужем смислу (погл. 3.4.). У области религије, у првој потцелини (погл. 3.2.1.), прво дефинише појам јапанске религије, због њене специфичности, односно, јединственог амалгама различитих веровања која је чине. Даље, у све три области, кандидаткиња се користи истим приступом – прво указује на стање у датој области у периоду који је претходио Меиђи рестаурацији, а затим, на историјске догађаје и околности, који су утицали на промене до којих је дошло, као и на различите правне акте којиома су оне биле регулисане и самим тим и условљене. Кандидаткиња се током анализирања промена користи и ставовима различитих аутора. Са мишљенима појединих аутора се слаже, док у односу на за нека мишљења неких аутора износи другачије ставове, које поткрепљује убедљивом аргументацијом.

Затим, у поглављу 3.5. испитује могућност примене предложеног хибридног модела теорије правних транспланата на преношење знања у области јапанске културе, и утврђује да у одређеним областима јапанске културе примена овог модела јесте могућа, и јесте коришћена приликом преузимања страних знања, док у следећем поглављу (погл. 3.6.) износи осврт на промене до којих је дошло у јапанској култури у периоду Меиђи.

Поглавље 4. кандидаткиња је посветила истраживању промена до којих је дошло у етичким моделима Јапана. Ово истраживање кандидаткиња започиње дефинисањем различитих природних и друштвених чинилаца који су током векова утицали на формирање јапанских етичких модела (погл. 4.1.). У следећој целини указује на карактеристике тако формираних етичких модела (погл. 4.2.), да би се у наредној бавила испитивањем промена до којих је дошло у периоду Меиђи рестаурације у природним и друштвеним чиниоцима и начинима на које је то утицало на измену етичких модела у овом периоду. Кандидаткиња се приликом овог испитивања користила историјски и социолошки метод.

У даљем тексту овог поглавља кандидаткиња испитује могућност примене хибридног модела теорије правних транспланата на преношење знања код етичких модела (погл. 4.3.), док у следећој потцелини (погл. 4.4.) износи осврт на промене до којих је дошло у јапанској култури у периоду Меиђи рестаурације.

У поглављу 5, које обухвата највећи део рада, кандидаткиња се бави променама у правним кодификацијама у периоду Меиђи рестаурације. Кандидаткиња, као правник по вокацији, овом испитивању је посветила значајан део ове докторске дисертације, објашњавајући то како својом сфером интересовања, тако и мањим бројем аутора који се у домаћој јавности овом темом баве. Она ово истраживање шири, не само на развој појединих правних кодификација, које чине примарне изворе права у периоду Меиђи, већ и на бројна питања која се тичу правног система Јапана у целисти и његовог развоја у периоду Меиђи рестаурације. Испитивање започиње дефинисањем јапанског правног система као мешовитог, с обзиром на различите утицаје који су били од круцијалног значаја за његово формирање како пре Меиђи рестаурације, тако и у самом периоду Меиђи (погл. 5.1.). У следећој целини, како би прецизирала различите утицаје које су страна права, пре свега, она западних сила, имала на формирање правног система и права током периода Меиђи, кандидаткиња указује на три периода страних утицаја на развој права, и анализира разлоге који доводе до слабљења француског и јачања утицаја немачког права, користећи се анализом различитих друштвених и историјских чинилаца (погл. 5.2.).

У следећој потцелини приступа истраживању кодификација насталих у периоду Меиђи рестаурације (погл. 5.3.). Испитивање обухвата Устав и пет кодификација донетих током периода Меиђи, тзв. *Roppō*. Кандидаткиња истраживање започиње анализом настанка Устава Царевине Јапана, као најзначајнијег правног акта једне државе (погл. 5.3.1.). У овој целини кандидаткиња анализира различите историјске догађаје, као и утицаје различитих правних школа и школа мишљења, који су довели до настанка Устава. У потцелини се испитује путовање Итоа Хиробумија, састављача Устава, у Европу и указује на разлоге због којих се одлучио за поједина правна решења примењена у самом Уставу (погл. 5.3.1.1.). У даљем тексту анализира Устав Царевине Јапана и усклађеност његових решења са правом држава западног цивилизацијског круга (погл. 5.3.1.2.). После

Устава, кандидаткиња обрађује настанак кривичноправних кодификација донетих у датом периоду и указује на иновативна решења – резултат утицаја западних правних система, која су у њима примењена (погл. 5.3.2.). Уз кривичноправне кодификације, обрађује и кривично-процесне законе донете у овом периоду (погл. 5.3.3.).

Затим, у наредној потцелини, кандидаткиња испитује Грађански законик Јапана (погл. 5.3.4.). Његова значајна карактеристика, по кандидаткињином мишљењу, тиче се утицаја Валтазара Богишића и Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору на предлог јапанског Грађанског законика и на усвојени Грађански законик Јапана. Иако је то област која је обрађена у домаћој доктрини од стране немалог броја домаћих и страних аутора, интересантна како овдашњој, тако и јапанској стручној јавности, кандидаткиња ипак доприноси испитивању ове материје предлогом за коришћење унеколико прецизније терминологије приликом именовања овог утицаја (погл. 5.3.4.2.). Поред тога, она у даљем испитивању овог утицаја, користећи се компаративним методом, указује на сличности у државном и друштвеном уређењу Црне Горе и Јапана у другој половини XIX века, као и на сличности у настанку Општег имовинског законика за Црну Гору и предлога јапанског Грађанског законика (погл. 5.3.4.3.).

У наставку, кандидаткиња испитује настанак и утицај западних правних решења на Грађанско-процесни законик (погл. 5.3.5.), као и на трговинско право, односно трговинске кодификације донете у периоду Меиђи рестаурације (погл. 5.3.6.).

После наведених испитивања, у следећој целини, с обзиром на то да се хибридни модел теорије правних транспланата не испитује у области права, јер то чини већ сама теорија правних транспланата, кандидаткиња испитује примену закључака Алана Вотсона у вези са овом теоријом на преузимање права током модернизације Јапана у периоду Меиђи рестаурације (погл. 5.4.).

На крају овог поглавља кандидаткиња, имајући у виду све резултате спроведеног истраживања, до којих је дошла анализирајући различите правне и историјске изворе, као и коришћењем упоредноправног, аналитичког и функционалног метода, износи осврт на промене до којих је дошло у правним кодификацијама у периоду Меиђи рестаурације (погл. 5.5.).

У **Закључку** кандидаткиња резимира своје резултате, који се тичу промена насталих у периоду Меиђи рестаурације у јапанској култури, етичким моделима и правним кодификацијама. На основу спроведених истраживања закључује да су спроведене промене биле успешне, као и да су на њих утицали многобројни различити фактори, од којих је првобитна потреба за ревизијом неравноправних уговора, током времена замењена новим разлозима за модернизацију. Она закључује и да спровођене промене нису увек доводиле до жељеног резултата, као и то да су паралелно спровођене промене у различитим областима имале заједничко исходиште. Осим тога, указује и на то да је Јапану успело да промене условљене модернизацијом спроведе у ипак ограниченом обиму, задржавајући своју суштину и специфичност. Кандидаткиња, такође, испитујући предложену теорију хибридног модела теорије правних транспланата, установљава могућност његове примене на преношење знања у областима образовања и лепих уметности, док код етичких модела указује да је такво преношење било посредно. Осим тога, она указује и на одступање од закључака које Алан Вотсон износи у вези са теоријом правних транспланата, уколико се она испитају на преношењу права у Јапану у периоду Меиђи рестаурације. Овакво кандидаткињино виђење се свакако може сматрати потврдом

да је до преноса права у Јапану у периоду Меиђи рестаурације дошло путем правних транспланата, али истовремено и предлогом за оснаживање и осавремењивање теорије правних транспланата.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Милене Шиканић је систематично урађен рад, у ком се може разабрати разумевање задате теме, као и размишљање које превазилази оквире само једне научне дисциплине. Кандидаткиња комбинујући право, историју, социологију и користећи различите научне методе, осветљава мање проучаване аспекте ових промена. Иако ослоњена на постојеће радове различитих аутора и бројне историјске и правне изворе, особеност ове докторске дисертације огледа се у мултидисциплинарном приступу задатој теми, као и проширивању постојећих теорија, новим областима на које се могу применити. Конкретно, кандидаткиња је закључке до којих је дошла на основу свог истраживања, а који одступају од до сада изнетих, искористила као предлог за оснаживање постојеће теорије правних транспланата. Осим тога, кандидаткиња у неколико случајева у тексту, убедљивом аргументацијом предлаже измену одређених ставова и мишљења са којима се сусреће у радовима других аутора. Овај рад свакако доприноси проучавању Јапана, као и овдашњој доктрини када је јапанологија у питању, на више начина, а свакако најзначајнији од њих је испитивање и разматрање спроведених промена, у можда најважнијем периоду за развој Јапана, са различитих аспеката и из различитих углова у оквиру једног рада.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. „Примена теорије правних транспланата на преношење права у Јапану током Меиђи рестаурације“, *Страни правни живот*, Број 1, Година LXIV, 2020, стр. 127–140.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

На основу *“Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду”* и налаза у извештају из програма „iThenticate“, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Промене у јапанској култури, етичким моделима и правним кодификација у периоду Меиђи рестаурације (1868 - 1912)”** аутора Милене Шиканић, констатујем да је утврђено подударане текста дозвољено у складу са Чланом 9. *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *„Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду“*, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

Кандидаткиња је резултате свог истраживања изложила систематично, на релевантан начин, претходно спроводећи истраживање хронолошки и изводећи закључке на основу аргументације коју је осликала конкретним примерима, јасним и прецизним језиком, додатно инсистирајући на прецизирању одређених појмова и терминологије која се иначе користи у датој области.

IX. ПРЕДЛОГ

С обзиром на то да је у питању опсежно и детаљно истраживање чији резултати доприносе бољем познавању Јапана у изузетно важном периоду његове модернизације, а који је као такав интересантан домаћој стручној јавности, са задовољством препоручујемо Већу да овај рад прихвати као докторску дисертацију, а кандидата позове на усмену одбрану пред овом комисијом.

Комисија:

др Љиљана Марковић, ред. проф.

др Марина Јовић Ђаловић, ванр. проф.

др Сима Аврамовић, ред. проф.